

српске армије. Ослобођена непријатељског притиска српска Прва армија се на новим положајима одморала, нахранила и попунила септембарском класом рергута и делом људства из Македоније. Артиљерија се снабдела топовском муницијом: стигло је 20.000 граната из

наишла у српској Врховној команди на одушевљен пријем.

Командант аустроугарске V армије, генерал Франк, организовао је 3. децембра у Београду парадну свечаност уласка у град. Док су аустроугарске трупе парадирале у Београду, српска Прва армија

Горњем Милановцу у помоћ XVI корпусу. Наилазећи на све јачи аустроугарски отпор из правца Љига, генерал Мишић је делимично изменио свој план противнапада. У намери да експлоатише досадашње успехе и одржи темпо напада, Мишић је напад Прве армије усмерио према Суворобору према Струганику, Мионици и Ваљевоу.

Успешан противнапад српске Прве армије на Суворобору 3-5. децембра одлучио је исход Колубарске битке. Наредних дана наступио је расплет. Спуштајући се са Суворобора у долину Колубаре, српска Прва армија наставила је гоњење свим снагама. Ваљево је ослобођено 8. децембра, а сутрадан је Мишићева армија сломила отпор Аустроугара северно од града. Успех српске Прве армије угрозио је бок и позадину XV и XIII корпуса, па је Оскар Поћорек 6. децембра издао директиву за њихово повлачење на Колубару. Тако је успех генерала Мишића на Суворобору и код Ваљева повукао напред и остале српске армије.

Успех српске Прве армије могао је бити донекле осујећен дешавањима на се-

канском ратишту одржи под својом контролом.

Расуло Балканске војске било је све веће, а напад српских трупа све смелији. У току српског противнапада аустроугарска војска, састављена од војника разних народности, показала је своју слабост. У миру је овај недостатак донекле био надокнађен механичком дисциплином, због чега су се аустроугарске трупе у почетку добро бориле док су прилике за борбу биле повољне. Чим се старешински кадар проредио, а снабдевање, нарочито артиљеријском муницијом, постало критично, морал аустроугарских трупа је нагло опао. У аустроугарској Балканској војсци наступило је осипање редова и масовно дезертирање војника.

Остаци аустроугарске VI армије, који су се повлачили према Шапцу и Лозници, пребачени су преко Саве и Дрине до 12. децембра. Оскар Поћорек је безуспешно настојао да задржи Београд као мостобран за наредне офанзивне операције аустроугарске војске. Изложена сталном притиску, аустроугарска V армија пребацила је остатке својих јединица преко Саве 15. децембра, док су српске трупе победоносно ушле у Београд. У току противофанзиве 3-15. децембра српске трупе су заробиле: 323 официра и 42.215 војника, и заплениле: 43 заставе, 142 топа разних калибара, 29 лафета, 386 кара, 71 митраљез, 60.000 пушака, два авиона,

Француске и Грчке. После извлачења из борбеног додира, морал српске војске почео је полако да се диже.

Прочула се вест да је стари краљ Петар дошао у штаб српске Друге армије и сиао у ров да се бори заједно са српским војницима. Ступање у борбу 1300 каплара, средњошколаца, који су завршили краткотрајну обуку у Скопљу, створило је у осетљивом елементу српске народне војске – мисао да је дошло крајње време да се нешто предузме. Стање код непријатеља ишло је наруку српској војсци. Заробљени аустроугарски војници и бегунци описивали су стање Балканске војске најдрљим бојама. „Из саслушања многих непријатељских бегунаца види се да су код непријатеља наступиле тешке прилике, и то како у погледу исхране и снабдевања потребама, тако и у физичкој исцрпљености његовој.“ Док су Аустроугари свој фронт развукли, Срби су скраћењем фронта боље груписали своју војску. Тренутак за противнапад био је сада најповољнији иако се на српској страни није знало за прегруписавање аустроугарских снага према Београду.

Решен да искористи расположење својих трупа (повраћено дводневним одмором) и тешко стање код аустроугарских трупа, командант српске Прве армије одлучио је да пређе у офанзиву. Пре доношења коначне одлуке, генерал Мишић је хтео да чује мишљење потчињених команданата. Сви команданти дивизија сложили су се са намером Живојина Мишића, изузев команданта Дунавске II дивизије, пуковника Милоша Васића. Он је сматрао „да би прво требало непријатеља сачекати на jakim положајима; ту га најпре ослабити, па онда прећи у напад, јер ранијим преласком у напад тешко се могло очекивати да ће се дух код трупа тако брзо и лако уздићи“.

Мишић је сматрао да је противофанзиву требало предузети пре него што непријатељ преброди тренутне тешкоће у којима се налазио. Због тога је 2. децембра издао наређење својим дивизијама за противнапад. Своју одлуку је саопштио српској Врховној команди телефоном, када су трупе биле већ прикупљене на познатим положајима. Генерал Мишић је од Врховне команде затражио да у противнападу учествују и друге српске армије. Његова иницијатива је

започела је противнапад на Суворобору. Мишић је противнапад својих дивизија усмерио дуж пута који од Горњег Милановца води према Љигу. Противофанзива српске војске потпуно је изненадила аустроугарске трупе. Дивизије српске Прве армије у налету су одбациле аустроугарски XVI корпус са достигнутих положаја.

Напредовање српске Прве армије првог дана противофанзиве било је од великог моралног значаја. „Први успеси и задобивени трофеји морали су силно узбудити и потрести сваког војника. После оног непрекидног одступања и низа неуспеха, потресени дух код трупа, озарен топлим јесењим сунцем, почео се будити; старо самопоуздање и офанзивни дух поново се повратио.“

У противнапад су кренуле и српска Друга и Трећа армија, али првог дана нису забележиле значајније успехе. Другог дана офанзиве српска Прва армија је одбацила непријатеља на гребен Суворобора. Напад осталих српских армија, у рејону Аранђеловца и Белановице, још није давао видљиве резултате. Суочен са српским успесима и новим нападима, у недостатку резерви, Поћорек је наредио да V

верном фронту. Притисак аустроугарске V армије на српске положаје на Космају осетио се 7. децембра, због чега је војвода Путник на северни део фронта упутио Тимочку дивизију I позива. Аустроугари

пет аутомобила, 37 санитарских кола, 3500 кола са муницијом, пионирским, санитарским и осталим потребама, три каесе, 52 пољске пекаре, 45 кујни, 184 самара и 4000 коња. Укупно од почетка рата 1914. године заробљено је: 566 официра и 55.906 војника.

Битка на Колубари је класична битка, и по идеји и по начину извођења, као и по постигнути резултатима. Она представља врхунац напора и вештине командовања српске војске. У Колубарској бици је под најтежим условима у неизвесној и тешкој борби, до ногу потучена аустроугарска Балканска војска, чиме је рат 1914. године решен у корист српске војске. После Колубарске битке генерал Живојин Мишић је унапређен у чин војводе.

Двострука је Мишићева заслуга за победу српске војске у Колубарској бици: уочио је моменат када је требало напустити Суворобор и када га је требало преотети. Успех његове армије покренуо је српски фронт напред. Нема велике победе без великих жртава. Да није било јуначког држања Моравске дивизије I позива на положајима Човка – Враче брдо, не би било ни Мишићеве противофанзиве.

Посмртни остаци јунака са Колубаре почивају у Цркви Светог Димитрија, спомен-костурници у Лазаревцу. ■

армија из Београда нападне српски северни фронт на линији Варовница – Космај.

Пресудни догађаји у току Сувороборског боја одиграли су се 5. децембра. Аустроугари су извукли једну дивизију из XV корпуса и упутили је од Љига према

су 8. децембра ујутро на препад заузели предње положаје на Космају, али су истога дана били одбачени енергичним противнападом Тимочке дивизије I позива. Тако је пропало последњи покушај Оскара Поћорек да ситуацију на бал-

3 од Врховне команде затражио да у противнападу учествују и друге српске армије. Његова иницијатива је